

des Woords; maar we zullen er dadelijk bijzeggen, dat Hij ambtsdrager was niet naar de wet van een vleeschelijk gebod, maar naar de kracht van het onvergankelijke leven. Hij nam aan ons vleesch, en ook ons bloed; maar toch heeft niet Zijn bloed Hem groot gemaakt, want Hij heeft Zijn bloed groot gemaakt. Bij Hem heerscht niet het bloed over het ambt, maar het ambt over het bloed.

Dat is pas Kerstfeest. En zoo alleen kan het straks Paschen worden; en Pinksteren.

K.

B. H.

„Want groot is 's Heeren heerlijkheid”. „Kerstmis.”

Kerstfeest spreekt van de armoede van den mensch zonder Christus. En bij het licht van het Woord zien wij de armoede van Hem, die rijk was, maar om onzentwil arm is willen worden, opdat wij door Zijn armoede rijk zouden worden.

Van die armoede spreekt de kribbe; dat is bekend. Maar zullen wij ons ook van dien prijsgegeven rijkdom op ons Kerstfeest enig denkbeeld kunnen vormen? Dat zou toch wel van groot gewicht zijn, want dan kan ons oog zich ook verlustigen in den rijkdom, dien het Kerstkind ons bereiden wil. Van dien rijkdom spreken ons de velden van Efratha. Want daar is de heerlijkheid des Heeren, die herders omstraalt. (Lucas 2:9.) Het is daar een profetie van wat eens wezen zal. Want hoe kort straalt daar 's Heeren heerlijkheid. En hoe verlangt de Kerk Gods naar een blijvende, een wonende heerlijkheid des Heeren. Zij is ons toegezegd in Openb. 21:3. „De tabernakel Gods is bij de menschen; en Hij zal bij hen wonen”.

Nu zullen onze oogen gesloten blijven voor den rijkdom van Christus, wanneer wij deze heerlijkheid niet willen zien bij geopende schriften. Laat ons het kort zeggen: hier in Efratha's velden is de zichtbare manifestatie van 's HEEREN tegenwoordigheid, gelijk in de dagen van ouds; als in de woestijnen in de wolokolom; als in Tabernakel (Ex. 40) en in Tempel (1 Kon. 8) in het binnenst heilighdom. Hier ziet ge plotseling — en dat is de bijzondere kerstrijkdom! — de Schechina, gelijk de Joden zeiden.

Zie dan allereerst den rijkdom van deze heerlijkheid.

Wat mocht het Israël van den ouden dag verstaan onder de heerlijkheid des Heeren? De buitenzijde van Zijn heilighdom. Zoo is de heilighdom de binnenkant van Zijn heerlijkheid. In Zijn heilighdom is de Heere onderscheiden van wereld en van mensch. Ver verheven boven het schepsel; en dus voorwerp van aller eerbied en ontzag; en van der menschen aanbidding. Maar vooral is de Heere in Zijn heilighdom ver verheven boven al 't zondige, zieke, verdorvene en slechte. In zijn haten van de zonde is de Heere voorwerp van angst en schrik.

Gelijk nu de heilighdom Gods datgene is, wat Hem in Zijn innerlijk Wezen onderscheidt van alle schepsel, zoo is Zijn heerlijkheid datgene, wat Hem in Zijn openbaring naar buiten van alle schepselen onderscheidt. Want die openbaring naar buiten predikt overal op de gansche aarde, dat God de Heere oneindig boven alle schepsel verheven is en blijft. Want Hij alleen is het. Die onderhoudt en schept. Want Hij overwint al wat tegen Zijn wezen indruischt en Hij maakt alles dienstbaar aan de openbaring van Zijn Wezen. Zoo woonde dus de heerlijkheid des Heeren onder Zijn volk. En deze zichtbare manifestatie van Zijn goddelijke tegenwoordigheid bleef voor alle eeuwen verbonden aan de Wolk! Dat was nu ook de heerlijkheid, die Jezus had eer Hij in de wereld kwam. En deze heerlijkheid, die Hij bij den Vader had eer de wereld was, heeft Hij verlaten en is arm geworden. Waarom? Hij wilde deze heerlijkheid verwerven in den weg van lijden en sterven voor ons! Door lijden tot heerlijkheid, om deze heerlijkheid door den Heiligen Geest aan Zijn Kerk te geven.

Naar deze heerlijkheid nu ging ook de hoop en verwachting der Messiaansche gemeente van alle tijden uit.

Zeker, het was al veel, dat de heerlijkheid des Heeren bij lijden en gelegenheden zichtbaar was bij de aanspraakplaats van Gods heilighdom; te zien was op heilig tempeldomein. Maar die heerlijkheid moet overal, in het gansche land zich openbaren. De gansche aarde moet vol worden van Zijn heerlijkheid. Dat kan dan eerst, wanneer Gods heerlijkheid alzo bevrijd wordt van Israëls heilighdom.

Want naar de juiste opmerking van Calvijn ligt er in de prediking van Gods heerlijkheid, die de gansche aarde vervult, een stilzwijgende tegenstelling tegen de dwaze zelfverheffing der Joden, die meenden dat de heerlijkheid Gods nergens elders bestaan kan dan bij hen, en Hem in Zijn tempel wilden opsluiten. 't Is de ambtelijke taak van den geboren Heiland om dien tempel open te breken en de heerlijkheid Gods te laten uitstroomen over de velden Jacobs en over alle landen tot aan het uiterste der aarde. Het is deze messiaansche hoop, die den dichter zeggen deed: „Zekerlijk, Zijn heil is nabij degenen, die Hem vreezen, opdat in ons land eer wone”. Ps. 85:10. En wanneer ge dan

dezen psalm leest in de heilige taal der openbaring, dan ziet ge hoe hier sprake is van het wonen van de heerlijkheid in het land; ja! van het wonen, een woord dat ge terugvindt in de Schechina der Joden. De heerlijkheid moet resideeren in het land.

Wanneer ge deze dingen overweegt, dan ziet ge den messiaanschen rijkdom van de velden van Efratha. Want daar waren herders in het veld. En zie, de heerlijkheid des HEEREN omschijnt hen en zij vreezen met groote vreeze. Maar is hier dan niet de vervulling van dien schoonen Psalm 85? Waar verschijnt de heerlijkheid des Heeren? Niet in Jeruzalems tempel! maar in het land Israëls! Niet bij de Farizeën en Israëls hoogwaardigheidsbekleeders; maar bij de herders, het volk des lands, bij de am ha-arets, die volgens Israëls theologendom vervloekt was. Maar de Heere woont bij hen! Werkelijk, Zijn heil is bij degenen, die Hem vreezen! Hier is Zijn heil, in Efratha's velden; dan moeten deze herders ook diegenen zijn, die Hem, naar luid van den psalm, vreezen!

Dat hebben nu deze herders te danken aan Hem, Die in de kribbe ligt en van Wien engelen spreken en zingen. Maar deze rijkdom van 's Heeren heerlijkheid is helaas! nog niet wonende in het land! De heerlijkheid des Heeren trekt zich terug in 's hemels zalen. Zij moet verworven worden door dat Kind der armoede! Dat is dan ook de armoede van deze Kerstheerlijkheid. Het is maar een intermezzo-heerlijkheid. Het was maar voor een tijd. Maar het profeteerde toch van een verrukkelijke toekomst. Want voor één enkel uur woonde de heerlijkheid des Heeren in ons land.

Laat ons moed vatten. Eenmaal kan deze heerlijkheid Gods nooit meer van onze landen wijken.

Maar dat kan dan eerst, wanneer de arme Heiland onvervreemdbaar recht op dezen rijkdom heeft verkregen door Zijn dood en opstanding. Ach! toen Hij op den berg was, was daar die lichtende wolk. (Matth. 17.) De heerlijkheid des Heeren omscheen Hem toen! Hoe was de Koning gansch verheerlijkt. Maar 't was slechts geleende heerlijkheid! Hij begeerde haar zeer: maar wilde haar alleen ontvangen in den van den Vader verordeneerde weg. Deze heerlijkheid kan nog niet blijven wonen in deze landen. Hij moet haar doorlocht banen in den weg van ondergang. Want Hij vergeet het nooit, dat deze heerlijkheid nooit los te maken is van 's Vaders heilighdom. Want Hij is de Heilige, die alles overwinnen moet wat tegen 's Vaders heilighdom indruischt. En dat doet Hij dan ook. Om daarna alles op aarde dienstbaar te maken aan de openbaring van het heilig Wezen Gods.

Was dan in den Kerstnacht Christus van deze heerlijkheid des Heeren beroofd, om haar te verdienen voor Zijn volk, op den Paaschmorgen is Hij bekleed met deze heerlijkheid. Want Paulus leert ons (Rom. 6:4), dat Christus opgewekt is tot (vanwege) de heerlijkheid des Vaders!

Maar dat heeft geen mensch gezien. Evenwel, de Kerk heeft het aanschouwd, toen op Hemelvaartsdag de Heer der heerlijkheid ten hemel voer en residentie vestigen ging in de troonzaal van den Vader. Want — de WOLK nam Hem mee! (Hand. 1:9.)

Zoo is nu de Heiland Heere der heerlijkheid (der Schechina) (1 Cor. 2:8). En in Hem woont nu de volheid der godheid lichamelijk. (Col. 2:9.) Van deze speciale heerlijkheid nu is het Nieuwe Testament vol. Wij willen daar later nog van spreken. En zeer zeker, nu doet de Heiland ons reeds deelen in Zijn heerlijkheid. Door Zijn Geest heiligt Hij ons van dag tot dag. Maar daarmee is nog geen einde gekomen aan de gaven tot der menschen troost. Geen sprake van. Want het begin van de vervulling van 's Heeren beloften maakt ons begeerig om de uiteindelijke vervulling te aanschouwen!

Kerstmis was nog maar een voorproef. Maar ach! het was slechts zoo kort van duur!

Laat ons moed grijpen. Want deze Jezus zal alzo wederkomen, gelijk gij Hem hebt zien henen-varen. Hij heeft het ons Zelf voorgezegd toen Hij als de verheerlijkte Heiland aan Johannes op Patmos liet schrijven aan Zijn Kerk van alle eeuwen: „En ik zag, en ziet, een witte wolk, en op de wolk was Eén gezeten, des Menschen Zoon gelijk, hebbende op Zijn hoofd een gouden kroon en in Zijn hand een scherpe sikkel”. (Openb. 14:14.) Hij komt om door de heilighdom des Vaders de zondaars weg te branden van de aarde.

Want deze landen moeten heilig zijn voor 's Heeren heerlijkheid. En dan? Wel dan gaat in vervulling wat de herders hebben gezien en waarvan de dichter ons gezongen heeft. Immers, de tabernakel Gods is bij de menschen, en Hij zal bij hen WONEN, en zij zullen Zijn volk zijn en God Zelf zal bij hen en hun God zijn”. (Op. 27:4.) Dan moge Zijn gena ons met haar troost verrijken, en laat de Heer Zijn werk aan Zijne knechten blijken. En kan Zijn heerlijkheid niet meer van ons en onze kind'ren wijken.

Wanneer de nieuwe hemel en de nieuwe aarde gekomen zullen zijn, is de belofte vervuld:

„Zekerlijk, Zijn heil is nabij degenen, die Hem vreezen; opdat in ons land eer, dat is de heerlijkheid, wone”.

Die weelde dankt ge dan aan den Heere der

heerlijkheid. Dankt ge aan Hem, die arm is geworden, opdat gij rijk zoudt worden!

Nu kan mijn hart den jubel op Kerstfeest anno Domini, het jaar van mijn Heere 1937, aanheffen

Dan zingt mijn hart, in God verblijd,
Aan Hem gewijd,
Van 's Heeren wegen;
Want groot is 's Heeren heerlijkheid,
Zijn Majesteit
Ten top gerezen.

En dat kan alleen daarom, omdat ik behoor tot hen, die onderworpen en dienstbaar zijn aan de openbaring van Zijn heiligen Naam.

Hij slaat toch, schoon oneindig hoog,
Op ons het oog,
Die need'rig knielen.

Bellingwolde.

D. K. WIELENGA.

Het Loflied ter eere van den God der Schepping. Kerstfeest.

De romanschrijver van vandaag, Gulbraussen, laat in het tweede deel der bekende trilogie „Wind en waaien om de rotsen” een dominee optreden, van wien hij zegt, dat hij niet is als andere dominees, die zich bij hun gehoor met allerlei filosofische beschouwingen verontschuldigen, dat er nu eenmaal een God bestaat. Maar deze sterke dominee van het stoere Noorden durft nog in den Bijbel te gelooven en daarom harde waarheden te zeggen.

Nu laten we in 't midden, of de schrijver zelf wel naar dien Bijbel geluisterd heeft en daarin het voorbeeld van zijn geprezen romanheld dominee gevolgd. In zijn knappe boeken is daarvan niet veel te bespeuren. Maar op zich zelf heeft hij met zijn rake opmerking niet ondienstelijk een zekere categorie van dominees en theologen geteekend, zooals ze er bij honderdtallen zijn. Theologen, die achter hun filosofische bespiegelingen of achter de naïef vertelde „Kerstpoëzie” zich verschanssen en zich verontschuldigen, dat ze nog het oude Kerstverhaal moeten verkondigen. Tegenover dit ont-aarde nakroost van theologen, dat den weg bereid heeft voor een zegevierende invasie van atheïsme en mythe-religie in de erve waar Jezus Christus eens gekend en gepredikt werd, is alleen de kracht van het Woord van den levenden Profeet en Koning bij machte, om Zijn kerk van den ondergang te redden. En op Kerstfeest en altijd zal alleen de rots van het Woord staan blijven, hoe woest de winden uit den afgrond mogen waaien... Zijn ook die winden zelf niet uit het Woord alleen te verklaren als stormvlagen van het einde van den dag des Heeren: stemmen en donderslagen en bliksemen?

v

Maar dan zal de Kerk van den geboren en verhoogden en dus levenden en werkenden Christus op het Kerstfeest moeten vragen naar het Woord van haar God, dat haar de plaats en den zin van dit heilsfeit verklaart in het geheel van de openbaring van Gods eeuwen- en wereld-omvattend werk van schepping en herschepping. De geboorte van Christus is maar één moment, Zeker een belangrijk moment, doch toch niet anders dan een moment van dat werk Gods op Zijn werkdag. En dan is het dwaas en zondig en ongeloovig om dat moment los te maken uit het geheel. En nog dwazer en zondiger, wij geheel ongeloovig, is het om dit moment in de historie van Gods heilsopenbaring te willen brengen in het „vlak” van het menschelek gebeuren, zooals dit zich voortbeweegt in den ver-moeienden cirkelgang der beweeglijke dingen. Dan is er niet meer dan „een kindje” geboren, waarvoor het niet de moeite waard is om feest te vieren, wijl zo'n kindje allang weer gestorven zou zijn. Neen, dit is het wonder van Gods genade, de verborgenheid der God-zaligheid, die groot is, dat dit Kind de openbaring Gods in het vleesch is, en dat dit vleeschgeworden Woord is gerechtigd in den Geest, gezien door de engelen, gepredikt onder de volken, geloofd in de wereld en opgenomen in heerlijkheid. Wij moeten dit moment zien in de successie van Christus' daden, die voortgaan, voortgaan ook vandaag, tot aan de consummatie aller dingen. Ja, het is een moment in de openbaring van den wil Gods tot schepping. God laat niet varen het werk Zijner handen. Daarom zendt Hij Zijn Zoon, om die schepping te behouden; daarom laat de Zoon Zich geboren worden en wordt Hij één met de menscheid, omdat God Drieëinig zoo lief de wereld, het werk Zijner handen, had. En daarom rijst bij de vleeschwording des Woords een loflied ter eere van den God der schepping uit den mond der engelen, ja uit den mond der gansche verlorne creatuur.

Het geloof moet dan ook dit mysterie der vleesch-wording zien van uit dien wil Gods tot scheppen en tot behouden. Het gaat tenslotte niet om de zaligmaking van menschen, maar om de eer van den God-der-schepping, die door den zonde-aanval van Satan wordt aan-gerand. Het gaat om de eer Gods! Daarom besluit God Zijn Zoon te zenden in gelijkheid des zondigen vleesches, opdat Hij in die vleeschwording Zichzelf verheerlijke.

Zoo is de grond van dit mysterie: God.

De inhoud van dit mysterie is: God.

Het doel va
Dit zien w
verborgenhe

God openb
wordt vleesch
Om deze
ons geloof te
immers Jezus
baring Ge
bekendmaking
van vóór de
niet noodig,
zich zelf is
ons onbegrip
de Eén Zich
was het W
Woord was
grond aan,
haring aan
voor de vle
God Zelf.

Want ope
maar ook re
een afspiege
baart Zich d
van de hee
zelfstandig
openbaring

Maar als C
hemel en n
dit ook, om
len. Daartoe
Zijn beeld
eeuwige Ev
geschapen l
mensch, zij
overeenkom
dat de Zoo
omdat Hij
hemel” (1
de grond v

Dan is er
verborgenhe

God heef
Zoon is niet
eveneens d
schepping
waardoor
gemaakt, e
gemaakt is
Zoon gesch
het te schi
zijn handen
met Zijn C
product zi
in 't aanzij
begonnen
scheppings
De Logos,
zal worden
ook de Or
„In hetzel
bestaat he
alle dinge
De kosmos
bestandde
en mensc
band mas
samenhou
bindende
Logos, in
val. „Door
gen zijn d
alle dinge
Want Hij
eeuwighe
aller crea
Dat „ko
in plant e
bewust
zelf, omtr
licht de
de schepp
mensch 't
God, de v
mensch n
Zoo bes
den Logo
de schepp
stoord. D
als Schep
in de sel
leven i
een aan
de waara
geschonde
gerechtig
licht God
bannen e
mensch.
werk va
geheersc
Maar (h
handen!
duisterni
wording,
zal als
Gods, de
Zelf, die

arm is ge-
stijft anno
7, aanheffen:

rblijd.

ijkheid.

k behoort tot
zijn aan de

hoog.

IELENGA.

EVEN

Schepping.

braussen, laat
Vinden waaien
van wien hij
s, die zich bij
beschouwingen
God bestaat.
Noorden durft
a harde waar-

ijver zelf wel
het voorbeeld
volgd. In zijn
speuren. Maar
merking niet
dominees en
berdallen zijn.
bespiegelingen
zich verschan-
nog het oude
aover dit ont-
g bereid heeft
me en mythe-
ens gekend en
et Woord van
chte, om Zijn
op Kerstfeest
staar blijven,
ogen waaien...
oord alleen te
van den dag
en bliksemen?

m en verhoog
Christus op het
oord van haar
in dit heilsteit
ring van Gods
schepping en
is maar één
doch toch niet
Gods op Zijn
en ongeloofig
geheel. En nog
vig, is het om
heilsopenbaring
et menscheijk
gt in den ver-
lingen. Dan is
waarvoor het
ren, wijl zoo'n
leen, dit is het
heid der God-
openbaring Gods
worden Woord
oor de engelen,
de wereld en
It moment zien
die voortgaan,
summatie aller
openbaring van
niet varen het
Zijn Zoon, om
t de Zoon Zich
de menscheid,
het werk Zijner
schwording des
der schepping
and der gansche

te der vleesch-
ot scheppen en
de zaligmaking
i God-der-schep-
dan wordt aan-
om besluit God
digen vleesch-
elf verheerlijke.

Het doet van dit mysterie is: God.
Dit zien wij, als wij letten op de openbaring dezer
verborgenheid.

God openbaart Zich in het vleesch en het Woord
wordt vleesch. Hoe is dit mogelijk?

Om deze verborgenheid te verstaan leidt de Geest
ons geloof tot de overpeinzing van het Wezen Gods.
Inmers Jezus Christus, die geboren wordt, is de open-
baring Gods in het vleesch. Openbaring is zelf-
bekendmaking. Die openbaring Gods is van eeuwigheid,
van vóór de grondlegging der wereld. God had de wereld
niet nodig, om Zich te kunnen openbaren, want in
Zich zelf is een rijk, veelvuldig, innerlijk leven, voor
ons onbegrijpelijk, tusschen de drie Personen, waarbij
de Eén Zich openbaart aan den Ander. „In den beginne
was het Woord en het Woord was bij God en het
Woord was God.” Hier wijst de Schrift den diepsten
grond aan, waar wij het uitgangspunt van alle open-
baring aan de wereld hebben te zoeken, de grond óók
voor de vleeschwording des Zoons: de openbaring in
God Zelf.

Want openbaring is niet alleen zelf-bekendmaking,
maar ook zelf-objectivatie, een uitdrukken van zich zelf,
een afspiegelen van zich zelf in den ander. Zoo open-
baart Zich de Vader in den Zoon, die is „het afschijnsel
van de heerlijkheid en het uitgedrukte beeld van de
zelfstandigheid” des Vaders (Heb. 1:3). Dit is dus de
openbaring in God Zelf.

Maar als God nu de wereld gaat scheppen, den kosmos,
hemel en aarde, engelen en menschen, dan doet Hij
dit ook, om Zich zelf daarin te openbaren, af te spiege-
len. Daartoe formeert Hij inzonderheid den mensch naar
Zijn beeld en gelijkenis. De Zoon is het uitgedrukte,
eeuwige Evenbeeld van den Vader, de mensch is het
geschapen beeld Gods. Maar beide, Gods Zoon en de
mensch, zijn beeld dragers Gods, en in dit punt van
overeenkomst ligt de goddelijke mogelijkheid gegeven,
dat de Zoon het „beeld des aardschen” kan dragen,
omdat Hij is „de tweede Mensch, de Heere uit den
hemel” (1 Cor. 15:47). Daarmede is van eeuwigheid
de grond voor de vleeschwording aanwezig.

Dan is er nog een tweede Gods-gedachte ons van deze
verborgenheid geopenbaard.

God heeft alles geschapen door den Zoon. De
Zoon is niet slechts de Auteur der verlossing, maar
eveneens der schepping. Of beter: in het werk der
schepping is Hij de Mediator, de Middelaar, de hand,
waardoor God werkt. „Alle dingen zijn door Hetzelve
gemaakt, en zonder Hetzelve is geen ding gemaakt, dat
gemaakt is.” Alles is uit den Vader en door den
Zoon geschapen. Zoals een beeldhouwer in zijn geest
het te scheppen object vóór zich ziet en het dan met
zijn handen gaat hoesseeren, zoo ook heeft God de Vader
met Zijn Geest het plan tot scheppen gevormd en het
product zich voor oogen gesteld, en door het Woord
in 'taanzijn gebracht. Daarna is Hij, de Zoon, de Logos
begonnen om die schepping, die Hij krachtens den
scheppingswil des Vaders gemaakt had, te gaan dragen.
De Logos, die straks de Behouder van den kosmos
zal worden, is van den morgenstond der schepping af
ook de Onderhouder van den kosmos geweest. Want
„in hetzelve was het leven”. Dat is: door den Logos
bestaat het leven, blijven menschen, dieren, planten en
alle dingen voortstaan in hun samenhangend bestand.
De kosmos is niet een samenroeping van uiteenlopende
bestanddeelen, maar de kosmos, hemel, aarde, engelen
en menscheid vormen een organisch geheel. Er is een
band tusschen al het geschapene, een band, die alles
samenhoudt, waardoor alles blijft bestaan. Die saam-
bindende kracht, die leven heet, is de Christus, de
Logos, in Zijn kosmischen arbeid, reeds vóór den zonde-
val. „Door Hem zijn alle dingen geschapen...”, alle din-
gen zijn door Hem en tot Hem geschapen; en Hij is vóór
alle dingen en alle dingen bestaan tezamen door Hem.”
Want Hij is „het beeld des onzienlijken Gods”, van
eeuwigheid, en kon daarom worden „de eerstgeborene
aller creatuur”, in den tijd. (Col. 1:15-17.)

Dat „kosmische leven”, dat in de „levenloze natuur”,
in plant en dier nog onbewust is, wordt in den mensch
bewust. Dit bewustzijn, dat de mensch omtrent zich
zelf, omtrent God, wereld heeft, noemt Johannes het
licht der menschen. Zoo is Christus, de Logos, vanaf
de schepping, het licht der menschen, waardoor de
mensch 't ware inzicht, de ware kennis krijgt, omtrent
God, de wereld en zich zelf. Zonder den Logos zou de
mensch niets weten; Hij is het licht der menschen.

Zoo bestond de wereld en de mensch dóór den Zoon,
den Logos, en in Hem was de band tusschen God en
de schepping. Deze harmonie wordt door de zonde ge-
stoord. De zonde is een aanval des Satans tegen God
als Schepper en den Zoon als Onderhouder, een aanval
in de schepping zelf. De zonde is een aanval op het
leven in den kosmos, op het licht in den mensch,
een aanval op den Logos. Want door de zonde wordt
de waarachtige kennis in het bewustzijn van den mensch
geschonden, komt er een scheur in den spiegel in zijn
gerechtigheid en heiligheid. Door de zonde wordt het
licht Gods, het Woord, de Christus, uit de wereld ge-
bannen en komt de duisternis over de wereld en den
mensch. Ware die duisternis gebleven, dan was het
werk van den Schepper mislukt; dan had de dood
geheerscht.

Maar Godlof! God laat niet varen het werk Zijner
handen! Het licht is in de wereld gekomen en de
duisternis heeft het niet overmocht! Dat is de vleesch-
wording. God zal als Schepper triomfeeren! De Zoon
zal als Onderhouder niet wijken! 't Gaat om de eere
Gods, de eer des Vaders en des Zoons. 't Gaat om God
Zelf, die Zich in de schepping heeft geopenbaard door

den Zoon. Daarom komt die Zoon nu zelf in de wereld,
om de eere Zijns Vaders, Zijn macht over de schepping
te handhaven, om den Satans-aanval tegen Zich zelf
te pareeren, om het leven en het licht te redden. Het
Woord wordt vleesch! Hij wordt „beeld Gods”, in crea-
tuurlijken vorm. Dat kan. Want Hij is „Beeld Gods”
van eeuwigheid. Hij komt in de wereld als mensch,
omdat Hij reeds vanaf de schepping in de wereld was.
Het „leven der menschen” neemt nu een menscheijk
gestalte aan.

Eere zij God! den God der schepping!

Dat aarde en hemel den lof Zijner glorie vermeerren!
Het Woord is vleesch geworden!

7

Maar dan is de inhoud dezer vleeschwording ook
weer: God Zelf. Dit is de aanbiddelijke verborgenheid,
die ons hier geopenbaard wordt: God komt in het
vleesch. Christus, de Scheppingsmiddelaar wordt nu
Verlossingsmiddelaar, de Onderhouder wordt nu Be-
houder. Christus, uit Wien alle leven is, komt nu om
het leven te redden. Christus, die het licht der menschen
is, komt nu om de schaduwen te verdrijven. Christus,
die de hoogste openbaring Gods is, het adequate Even-
beeld des Vaders, komt om den mensch, die eveneens
beeld drager Gods is, als mensch te redden en daardoor
het creatuurlijke beeld Gods te behouden. Want de
Schepper kan niet dulden, dat Zijn beeld, ook al ligt
het in creatuurlijke vormen, verloren gaat!

Daarom is de vleeschwording het bewijs, hoe hoog
God Zijn eigen werk stelt. Zijn beeld moet gered worden!
Daarom wordt de Logos mensch; Hij, die als God de
volmaakte tegenstelling is van de zonde, komt op aarde
in de gelijkheid des zondigen vleesch.

Wel hoog stelt God Zijn schepping en Zijn eer als
Schepper! Daarom neemt de Zoon de gestalte eens
scheepels aan. Hiervan zien wij, dat God er streng aan
vasthoudt, dat de schepping schepping blijve, en de
mensch mensch, en dat de geschiedenis van ons geslacht
ook inderdaad een echt menscheijk geschiedenis zou
zijn. Want dit is juist de glorie van ons menscheijk-
zijn: het uitdragen van het beeld Gods in mensche-
lijk en vorm. Dit was juist de zondige hybris, dat de
mensch daarmee niet tevreden was, en als God wilde
zijn. Maar opdat de mensch weer waarachtig en vol-
komen mensch zou zijn, beeld drager Gods, daarom
schenkt God ons een Mensch, die de zonde zal overwinnen
en ons geslacht tot zijn hoogste doel zal terugvoeren:
den tweeden Adam, den nieuwen Mensch, Jezus Chris-
tus. Omdat de mensch God had willen worden, moet
God mensch worden, volkomen, waarachtig mensch.

Daarom is de vleeschwording des Woords het oordeel
Gods over alle deificatie, over alle monisme en partíeel
theïsme. Hier wordt het vonnis geveld over alle ver-
heffing van den mensch tot God, over alle leer,
die het scheepel prijst boven den Schepper, over alle
aanbidding van zich zelf. Want zoo gaarne knielt men
bij de kribbe van Bethlehem neer, omdat men uit de
waarheid: God wordt vleesch, mensch, nu de vliegende
conclusie trekt: dñs wordt op het Kerstfeest de mensch
God! Dan knielt men bij de kribbe neer in aanbidding
voor zich zelf.

Maar dit is de openbaring dezer verborgenheid: God
wordt mensch, opdat de mensch mensch blij-
ve en de schepping schepping! De mensch
mag niet meer zijn dan hij is. God wil in Zijn schepping
en door Zijn scheepel geëerd worden.

Daarom wordt Christus volkomen, waarachtig mensch.
Hij is ons in alles gelijk geworden, uitgenomen de
zonde. Toen Maria dat Kindje in haar armen nam,
toen zij dat kleine blanke lichaampje in doeken wond
en dat teere, brooze, hulpeloze scheepeltje drukte aan
'thart, toen hield zij God Zelf in haar armen, toen
wond zij God in doeken, en drukte God aan 'thart:
God in het vleesch! Maar toen wist zij óók, dat dit
Kind volkomen mens h was, vleesch van haar vleesch,
bloed van haar bloed. Niemand is daar beter van door-
drongen geweest dan Maria, dat dit Kind geen „gewoon
kind” was, maar méér dan eenig mensch; maar nie-
mand is er ook sterker van overtuigd geweest, dat dit
Kind volkomen mens h was, dan moeder Maria...
Moeder Gods, begenadigde onder de vrouwen, om God
Zelf te dragen!

Christus nam geen schijnlichaam aan; Hij werd geen
mensch-in-schijn. Neen, de vleeschwording des Zoons
leert ons, hoe hoog de mensch staat, wat de waarde
van den mensch is: beeld Gods!

Maar daarom is de inhoud dezer vleeschwording
dan ook God Zelf. Hier ontdekken wij weer het verband
tusschen den grond en den inhoud van deze geopen-
baarde verborgenheid; 't verband ligt in God, die Zich
Zelf openbaarde en van eeuwigheid in den Zoon, en
bij de schepping in den mensch. En de Logos, die van
eeuwigheid bij God was, was bij den aanvang der schep-
ping gekomen in den kosmos als het leven. Nu is Hij
vleesch geworden, om dit eeuwig te blijven. De kosmische
Middelaar wordt nu Soter, om den kosmos te behouden.
Het Woord is vleesch geworden. God is geopenbaard in
het vleesch. God heeft Zich Zelf als Schepper gehand-
haafd!

Eere zij God!

7

Ja, tot dat doel loopt alles uit. Opdat God zij alles
in allen; opdat Hij door heel Zijn schepping geëerd en
geprezen worde; opdat Zijn beeld in den beeld drager
hersteld worde, en Hij Zich in Zijn schepping ver-
lustige.

Daarom komt Christus om de heele schepping
te redden, en de menscheid te verzoenen met God.
(Zie vervolg op blz. 140.)

Hoe ik in het jaar 1837 een avondje passeerde.')

Het was een koude December-avond van het
jaar onzes Heeren 1837. De klok van den Wester-
toren had juist negen slagen doen hooren aan de
bewoners van de goede Stad Amsterdam. Daar ik
op dit gevorderde uur geen klanten meer ver-
wachtte, sloeg ik mijn grootboek toe en zeide mijn
meesterknecht de zaak te sluiten. Nadat hij de
luiken aangebracht had, praatten wij nog een
oogenblik na, waarop ik mij naar de woonkamer
begaf. Ik vond hier mijn lieve huisvrouw, die met
de versielmand bezig was, mijn achttienjarige
dochter Keetje, die mij een door haar gestopte
gouwenaar overreikte, alsmede mijn zoon Barend.
Deze, op de Fransche School zijnde, hield zich
onledig met zijn huiswerk.

Mijn huisvrouw bracht mij rapport uit over
de dagelijkse belevissen, geen snoode onge-
hoorzaamheid van een mijner telgen noodzaakte
mij het Spaansche rietje te voorschijn te halen.
Dies zette ik mij tevreden in mijn armstoel van
glimmend mahonie en zeide Barend eenige turven
op het vuur te werpen. Echter meende ik op te
merken, dat mijn Keetje roode oogen had en ver-
nam bij mijn navragen dat zij zich dien avond
met Letteroefeningen had bezig gehouden. Dit
maakte mijn vaderlijke ontevredenheid gaande,
helwelk ik mijn dierbaar kind ook onder het oog
bracht. Mijn lieve Keetje — zoo sprak ik —
ween niet over de boeken, doch ween met de
weenenden, gij zult dan helaas in deze booze
waereld genoeg te schreien hebben. En nu, vertel
uw vader eens, wat uw teeder hartje aldus ont-
roerd heeft.

Als nu verhaalde zij mij beschroomd, wat haar in
het boek van het Leesgenootschap zoo gansch zeer
bewogen had.

Er was eens een chirurgijn, lieve vader — zoo
ving zij aan — die het tweede gezicht had, terstond
voorzienende uit de oogen van zijn patienten of zij
zouden sterven of wel genezen...

Mijn lieve dochter — onderbrak ik het verhaal —
het ware te wenschen dat niet de chirurgijns, doch
hun patienten met het tweede gezicht begiftigd
waren, voorzienende uit de oogen van den genees-
heer of hij kundig ware hen te genezen of niet.
Doch ga verder met uw verhaal, lieve.

Dit doende, verhaalde Keetje mij, dat deze chi-
rurgijn met het tweede gezicht verlied werd op
het eerste gezicht, meer bepaaldelijk op het gezicht
van een rijke freule. Ook werd hij zelven weder-
om bemind op het eerste gezicht, maar deze liefde
ontbrandde in het jeugdige hart van een andere
jongedochter, eveneens een freule.

Hier viel mij op dat mijn zoon Barend van zijn
Mathesis opzag en met steelsche aandacht toeluis-
terde. Daarom achtte ik het mijn plicht, als ouder
zijnde, de stem waarschuwend te verheffen tegen
de onbedachtzaamheden der jonkheid. De nuttig-
heid daarvan bleek zonnelaar in het vervolg van
deze geschiedenis. De freule, gehuwd zijnde met
den man harer keuze, kon zich op den duur in
haar eenvoudig bestaan niet schikken, temeer daar
haar echtgenoot den patienten geen rekeningen uit-
schreef, zijnde den armen rijk, hemzelven arm.

Toen aan den geneesheer een dochter ge-
boren werd, begon hij langzamerhand wel reke-
ningen uit te schrijven. Ik zag naar het snoer
bloedkoralen met gouden slot dat om de halsboord
van mijn Keetje prijkte en vond dit doen van
den chirurgijn verklaarbaar en prijzenswaardig.
Zijn dochter bleek echter geen aartjen naar haar
vaartjen te hebben, maar wilde, groot geworden
zijnde, het ouderlijk dak ontvliden.

Ik meende dat deze vader dit snoode voornemen
zou verijdelen door van een Spaansch rietje ge-
bruik te maken. Neen, vertelde Keetje, hij dónderde
tegen haar... Bij deze verschrikkelijke woorden
liet mijn lieve vrouw de maasbal uit haar handen
glijden, welke na lang zoeken door Barend van
onder het kabinet te voorschijn werd gehaald.

Het verhaal, na deze stoornis weer hervat zijnde,
maakte nog gewag van een anderen chirurgijn, die
zich door zijn huisknecht telkenmale met reuk-
water besprenkelen liet. Toen voelde ik mij kil
worden en ik oordeelde goed dat wij allen naar
bed zouden gaan.

Ik moet dien nacht zwaar gedroomd hebben.
Telkens was er in mijn droom een gerinkel van
brekend glas, maar dat was geen glas, dat waren
alsmaar brekende harten. Eindelijk kwam Jan,
mijn oude knecht, met een gallon reukwater, wil-
lende mij daarmede besproeien. Ik trok de dekens
in doodsangst over mij heen... floep, daar schoot
aan den zolder een lampje in vuur. Mijn lieve
vrouw — steunde ik verbaasd — hoe komt ons
patentlampje daarginds aan de zoldering?

Word eens wakker, gaf zij ten antwoord! Wat
praat je over patentlichtjes, wij zijn toch in 1937!

N. B.

1) Naar aanleiding van een vertaalde roman, dezer dagen bij
een onzer uitgevers verschenen.

Dit allereerst. En vervolgens: Hij herstelt in den mensch het beeld Gods, kennis van God, gerechtigheid en heiligheid.

Wij behoeven dit hier slechts even aan te duiden. Deze dingen hebben onder ons volkomen zekerheid.

Het gaat niet om de verlossing van een aantal individuen; en ook niet om één volk te redden. Het gaat om de wereld, de menscheid, den kosmos, het leven, het licht. Tot die verlossing laat de Zoon Zich nederleggen in de kribbe en zet Hij Zijn schreden op de aarde, ja maakt Hij Zijn nedervaart ter helle. Tot die verlossing verbreekt Hij het graf en stijgt ten hemel. Tot die verlossing der gansche creatuur heeft Hem de Vader alle macht gegeven in hemel en op aarde. Tot die verlossing der menscheid vergadert Hij Zijn Kerk.

Want in die Kerk redt Hij wereld en menscheid. Want Hij herstelt in de Zijnen het beeld Gods. Zij worden door Zijn Geest naar het evenbeeld van Christus veranderd.

Het leven is gered!

En het leven is het licht der menschen!

God heeft Zijn glorie als Schepper gehandhaafd.

En eenmaal zullen de vier dieren — de schepping — en de vier en twintig ouderlingen — de Kerk — Hem aanbidden. Die leeft in alle eeuwigheid, en zeggen: „Gij Heere, zijt waardig te ontvangen de heerlijkheid en de eer en de kracht; want Gij hebt alle dingen geschapen en door Uwen wil zijn zij, en zijn zij geschapen“.

Het eeuwige loflied op den God der schepping!

N. S.

Vragen in verband met de quaestie der „algemeene genade“. (IV. Slot.)

Dat is zoo met Gods uitverkoren.

Hun strekt alles, wat zij op aarde ontvangen en ervaren, ten goede. Zelfs gemis, verlies, ontbering, leed. Want wij weten, dat dengenen, die God liefhebben, alle dingen medewerken ten goede, schrijft de apostel Paulus, Rom. 8:28. Hunne geboorte, hun rijk of minder rijk begiftigd zijn met talenten, hunne armoede of hun rijkdom, hunne hoogte, of hunne geringe beteekenis, hun lang, of hun korte leven op aarde, alle dingen werken hun heil, ook al schijnt dat nu wel soms anders. Alle deze dingen zijn tegen mij, zeide Jacob, Gen. 42:36. Maar het bleek daarna toch anders. Vele zijn de tegenspoeden des rechtvaardigen, maar uit die alle redt hem de Heere, Ps. 34:20. De Psalmist betuigde daarom: Het is mij goed dat ik verdrukt ben geweest, opdat ik Uwe inzettingen leerde, Ps. 119:71.

God heeft hen uitverkoren en leidt hen om en door Christus tot de eeuwige zaligheid. Maar Hij laat daarom ook alles hun tot heil gedijen, zelfs wat mogelijk nu hun gansch anders toeschijnt. Hij heeft met alles, wat Hij omtrent hen bepaald heeft en werkt, hun geeft en doet toe- en overkomen, het oog op hun wezenlijke heil. Hij heeft hen willen liefhebben. En uit die vrije liefde werkt Hij nu om Christus' wil met en door alles hun heil, zelfs door kastijding. Want dien de Heere liefheeft, kastijdt Hij, en Hij geestelt een iegelijk zoon, dien Hij aanneemt, Hebr. 12:6.

Voor Gods uitverkoren is dus alles, wat zij ontvangen, het aanzijn, de verschillende gaven en goederen, ook de rampen, die hen treffen, genade.

Zij ontvangen het uit Gods liefde, door hen onverdiend en verbeurd. En God bedoelt en werkt er hun heil door, hun wezenlijke welzijn voor tijd en eeuwigheid.

¶

Maar niet alle menschen zijn uitverkoren.

Hoe staat het nu te dezer zake met de niet-verkoren, de verworpenen?

Al wat zij van God ontvangen, rechtstreeks of middellijk: het aanzijn, hunne geestelijke en lichamelijke krachten, stoffelijke goederen, genietingen, posities, wat men in dezen maar in zichzelf goeds opnoemen mag, verkrijgen zij uit Gods onverplichte vrijmacht. Zij hebben dat alles niet verdiend. In zichzelf hebben zij er geene aanspraak op. Reeds door hunnen val in Adam hebben zij het alles verbeurd. Het geeft hun op aarde korteren of langeren tijd genoeg.

Maar werkt het hun waarlijk ten goede, draagt het hun eeuwige heilsgenieting? Is dat Gods doel met dat schenken aan hen van al die gaven en goederen, en werkt Hij hun dat er door?

Naar wat God in Zijnne eeuwigen raad omtrent hen bepaald heeft, niet. Want degenen, die niet verkoren zijn, gaan ten verderve. En wat zij op aarde aan leven, genieting, goederen van geestelijken en stoffelijken aard, ontvingen, maar niet naar Zijnen wil aanwenden, strekt hun dan tot verzwaring van oordeel. Neutraal in zijne werking, noch ten goede strekkende, noch ten verderve werkende, is ten slotte niets van hetgeen de mensch zich op aarde ziet toegedeeld. Het draagt in verband met 's menschen gebruik daarvan, of werkzaamheid er mee, hem vrucht ten zegen, of ter benauwing, wanneer we aan de komende eeuwigheid denken. En die einduitkomst, hoezeer samenhangend met 's menschen eigen doen, beantwoordt aan Gods eeuwigen raad, en werd daarin van eeuwigheid vastgesteld.

Die raad is ook onveranderlijk. Gods eindbedoeling weet van geene wisseling. Hij werkt alle dingen naar den raad van Zijnen wil, Eph. 1:11. Daarom kunnen we niet zeggen, dat de eigenlijke bedoeling Gods, zooals die in dien raad is vastgezet, ooit geweest is, met het goede, dat Hij op aarde aan de niet-verkoren schenkt: bestaan, gezondheid, kracht, verstand, goederen, hun eeuwige heil te werken, werkelijk hun voor immer het goede te schenken. Al hangt hunne eeuwige ellende mede af van hun eigen misbruik van Gods goede gaven

aan hen, zoo neemt dit niet weg, dat die eeuwige benauwing en verschrikking, ook als gevolg van dat misbruik, door God van eeuwigheid is geweten en bepaald en bedoeld. En nooit heeft God te hunnen aanzien eene andere bedoeling gehad. Want al is het, dat de Heilige Schrift spreekt van Gods berouw, Gen. 6:6; 1 Sam. 15:11, zoo weten we, dat dit slechts eene anthropopathische zegswijze is, die wel werkelijkheid uitdrukt, maar Goddelijke wezenlijkheid, geene menselijke veranderlijkheid. God is geen mensch dat Hij liegen zoude, noch eens menschen kind dat hem iets berouwen zoude, Num. 23:19; 1 Sam. 15:29.

Naar dien eeuwigen raad Gods dus, en Zijne daarin vastgelegde bedoeling, kunnen we ten aanzien van al het op zichzelf goede, dat de niet-verkoren hier op aarde mogen ontvangen, moeilijk spreken van genade. Gods gunst, Gods eeuwige liefdedwil, openbaart zich daarin te hunnen aanzien niet, die beoogen zou daardoor hun eeuwig ten goede te werken.

¶

Hier stuiten we weer op eene door ons niet te doorgronden Goddelijke verborgenheid. De mensch werkt zelf zich met het goede den dood, doch „Deo sic ordinante“. God is vrij van alle schuld. De mensch zelf alleen is schuldig. Maar Gods wetenschap niet alleen, doch ook Zijne eeuwige bepaling, gaat over alle dingen, zoodat er „niets geschiedt zonder Zijne ordinantie“.

En niet alleen voor Judas, die den Heere verraden heeft, maar voor alle menschen, die verloren gaan, ware het beter, als zij nooit geboren waren geweest, nimmer de goederen ontvangen hadden, die zij nu op aarde zich toegedeeld zien of zagen. Zij hadden ze dan ook niet kunnen misbruiken tot hun eigen verderf, of dieper verderf.

Dat geldt met betrekking tot alles, dat zij hier aan goeds verkrijgen. Van hun bestaan zelf, hun geboren worden, en van de krachten en gaven, waarmede zij toegerust ter wereld komen, en van de gelegenheden, welke zij daarna verkrijgen, van gezondheid, geld, macht, niets uitgezonderd. Ook zelfs van de bekendheid met het Evangelie, die hun gegeven wordt. Dat Evangelie, in zichzelf eene kracht Gods ter zaligheid, en eene reuk des levens ten leven, werkt hun als eene reuk des doods ten doode, II Cor. 2:16.

Voor degenen, die verloren gaan, ware het beter, dat Gods vloek Adam en Eva terstond bij hunnen val volkomen neergeslagen en vernield had, en dat geene menscheid zich had kunnen ontwikkelen, zoodat ook zij niet tot eene existentie gekomen waren. Zij hadden dan alles moeten ontberen, of hadden dat nimmer kunnen verkrijgen, wat zij nu op aarde aan genietingen mogen smaken. Maar ook waren zij dan behoeft voor het eeuwige verderf, dat nu hen wacht, of ook reeds verteert. En dat ware voor hen verreweg te verkiezen geweest.

Is dus voor hen het gespaard blijven van de wereld, toen de zonde in de menscheid binnendrong, en het geschiedenisverloop, zoodat ook zij het levenslicht op aarde aanschouwen mochten, en al de menigte van goederen, waarmede de menscheid na onzen zondeval, en ook zij na hunne geboorte, als overstort zijn, voor hen genade te noemen?

Zij ontvangen het hunnerzijds onverdiend en zelfs als verbeurde goederen. God schenkt het hun onverplicht naar eigen vrij believen.

Maar werkt het hun waarlijk ten goede, of ten slotte tot eeuwigen ondergang en ter verzwaring van lijden?

Dat is zeer zeker hun eigene schuld. Geen verloren zal in de plaats des verderfs God kunnen beschuldigen, dat Hij hem onverdiend in dien afgrond heeft gestort. Zoo Gij, Heere, de ongerechtigheid gadeslaat, Heere, wie zal bestaan?, Ps. 130:3, zal daar gezien en erkend worden. Verre zij God van goddeloosheid, en de Almachtige van onrecht, Job 34:10. God is waarheid en is geen onrecht, rechtvaardig en recht is Hij, Deut. 32:4. Hij doet geen onrecht, Zeph. 3:5.

Maar daardoor wordt niet ontkend noch weggenomen, dat God hun eeuwig lot, en de droeve einduitkomst van hun gebruik Zijner hun verleende goederen, van hun bestaan, van hun levenskrachten, van hunne macht, zelfs van hunne kennis van het Evangelie, van eeuwigheid geweten, gewild, en bepaald heeft.

Nimmer heeft Hij de bedoeling gehad, hun door dat alles te werken eeuwig heil, onvergankelijk zegen.

¶

Wij staan hier voor een Goddelijk raadsel, dat wij niet oplossen kunnen.

Wat de apostel Paulus van Israël schreef, geldt van elken verlorenen: Hebben zij gestruikeld, opdat zij vallen zouden? Dat zij verre, Rom. 11:11. God plaagt of bedroeft des menschen kinderen niet van harte, Klaagl. 3:33. Hij heeft geen lust in den dood des goddeloozen, Ezech. 18:23. Maar ook is waar, dat Hij zet op gladde plaatsen en doet vallen in verwoestingen, Ps. 73:18. Daarom heb ik u verwekt, opdat ik Mijne kracht aan u betoonde, en opdat men Mijnen naam vertelle op de gansche aarde, zeide Hij tot Pharaö, Ex. 9:16.

Dat dus de mensch zich met zijn leven en goederen het eeuwig verderf werkt, is des menschen eigene schuld. Maar het gaat daarbij toch alles naar Gods raad. Dezen Jezus den Nazarener, door den bepaalden raad en voorkennis Gods overgegeven zijnde, hebt gij genomen en door de handen der onrechtvaardigen aan het kruis gehecht en gedood, Hand. 2:23.

Is dus het gespaard blijven van Adam en Eva, na hunnen zondeval, en is het in stand blijven van de wereld toen, en is het geboren worden en opgroeien, het gezond en sterk zijn, het met groote gaven of talenten toegerust zijn, het tot macht en hooge posities

komen, het bemiddeld-zijn, het gelukkig-zijn op aarde en naar menschen oordeel, het verkrijgen op aarde van wat hier aangenaam is en de begeerte wekt, voor alle menschen, niet-verkoren en zoowel als verkoren, zonder onderscheid, waarlijk ten goede, tot zegen, werkende eeuwig heil?

God doet Zijne zon opgaan over bozen en goeden, en Hij regent over rechtvaardigen en onrechtvaardigen, Matth. 5:45. Maar is dat voor beiden genade? Bedoelt God dat voor beiden gelijkelijk tot waren zegen? Doet Hij dien zonneschijn en dien regen voor beiden evenzeer ten eeuwig heil gedijen?

Want al wat Hij op aarde aan Zijne menschenkinderen geeft, veel of weinig, werkt hun eeuwige vrucht, ten goede, of ten kwade.

's Menschen eigen handelen er mee is daarbij ook een schakel. Maar de raad des Heeren bestaat in eeuwigheid, de gedachten Zijns harten van geslacht tot geslacht, Ps. 33:11. Hij formeert hun aller hart, Hij let op alle hunne werken, vs. 15. Het hart des menschen overdenkt zijnen weg, maar de Heere stuurt zijnen gang, Spr. 16:9. Des konings hart is in de hand des Heeren, Hij neigt het tot al wat Hij wil, Spr. 21:1.

Kunnen we van het leven en de levensgoederen, van het zonnelicht en de zonnearmte, van den regen, van de vele dingen, die de menschen op aarde mogen deelachtig worden en genieten, zeggen, dat het genadegaven zijn voor alle menschen zonder onderscheid, voor niet-verkoren en zoowel als voor verkoren, gaven van Gods algemeene genade of gemeene gratie, wanneer we inzake het woord genade niet halt houden bij het onverdiende en verbeurde onzerzijds en het onverplichte van Gods kant, noch bij die goederen op zichzelf, maar ook vragen naar hunne eeuwige vruchten of gevolgen voor de menschen, en rekenen met Gods eeuwigen raad dien-aangaande?

¶

We zien, de vragen aangaande „algemeene genade“ of „gemeene gratie“ kunnen niet recht beantwoord worden, zonder dat we eerst het begrip genade scherp definieeren, en zeggen, of we hierbij aan de oppervlakte willen blijven staan, dan wel dieper willen afdalen tot den grond der dingen.

Wie zich met het oppervlakkige tevreden stelt, met het onverdiende en verbeurde onzerzijds, en met het onverplichte van Gods kant, met wat zichtbaar en tijdelijk is, moge hier spoedig klaar zijn. Maar wie bij het licht van Gods openbaring in de eeuwigheid ziet, en rekent met wat God omtrent Zijnne raad ons bekend maakte, ziet hier verborgenheden, en is niet zoo spoedig met een antwoord gered. Hij leert ook hier iets verstaan van wat den apostel Paulus ontroerde, toen hij uitriep: O diepte des rijkdoms heide der wijsheid en der kennis Gods! Hoe ondoordoorzoekelijk zijn Zijne oordeelen, en onnaspeurlijk Zijne wegen! Rom. 11:33. Ook de Psalmist roept uit: Hoe groot zijn Uwe werken, o Heere! Gij hebt ze alle met wijsheid gemaakt; het aardrijk is vol van Uwe goederen, Ps. 104:24. En in eenen anderen Psalm lezen we: O Heere, hoe groot zijn Uwe werken, zeer diep zijn Uwe gedachten. Een onvernunftig man weet daar niet van, en een dwaas verstaat dit niet; dat de goddeloozen groeien als het kruid, en alle werken der ongerechtigheid bloeien, opdat zij tot in eeuwigheid verdeild worden, Ps. 92:6-8. Aan den rijken man antwoordde Abraham: kind, gedenk dat gij uw goed ontvangen hebt in uw leven, en Lazarus desgelijks het kwade; en nu wordt hij vertroost, en gij lijdt smarten, Luc. 16:25. Laat mij eindigen met het woord van Elihu: Zie, God is groot, en wij begrijpen het niet, Job 36:26.

S. GREIJANUS.

Een populair geschrift over de dialectische theologie.

„De Dialectische Theologie“, door Ds J. G. Feenstra. — J. H. Kok, Kampen.

Ds Feenstra heeft zich in dit werk bepaald tot het weerleggen van eenige dwalingen. Hij volgt daarbij blijkbaar het voorbeeld van de Dordsche Synode. Deze gaf naast de Leerregels ook een „Verwerping der dwalingen“ van de Remonstranten. De daarbij gevolgde methode is deze, dat eerst het dwaalgevoelen wordt genoemd en daarna de bestrijding met Gods Woord. Zoo spreekt Ds Feenstra in dit werk van hen, die leeren, dat de Bijbel alleen dan Gods Woord is, voorzover en wanneer God er door tot ons wil spreken. Maar de Heilige Schrift leert ons, dat Christus den Satan toevoegde: Daar staat geschreven.

Voorts handelt hij over hen, die leeren, dat de prediking enkel is een kerkelijke verkondiging, zoodat er gelegenheid wordt geboden, dat God tot ons Zijn Woord spreekt. Maar de Heilige Schrift zegt, dat de dienaar des Woords een gezant is van Christus, geroepen om Gods Woord te bedienen aan Zijn kerk.

Voorts leeren zij (de Dialectici), dat er geen geschiedenis is van Gods Openbaring in het Oude- en Nieuwe Testament, maar alleen een heenwijzing naar Christus. Doch de Bijbel leert ons, dat de Heilige Schrift is de zelfopenbaring Gods, in Christus, als Hoofd van het verbond der genade.

Voorts leeren zij, dat Christus is de groote Paradox, het snijpunt van eeuwigheid en tijd, van Gods wereld en onze wereld. Maar de Heilige Schrift leert, dat Christus ons van God gegeven is tot wijsheid, rechtvaardigheid, heiligmaking en verlossing van de Zijnen.

Voorts leeren zij, dat de praedestinatie niet is een besluit Gods van eeuwigheid, maar de aanduiding, dat er is een spanning van gericht en genade, die ieder oogenblik over kerk en wereld kan losbreken. Maar de Heilige Schrift leert, dat de goddeloozen zijn gesteld

tot het eeuwige lijfheid wordt verordineerd geloof.

Tenslotte st van den zond hem even gescheid van de hij goddeloos. Maar de Heil zijnde door h goede ranke dragen, ja g te dragen.

Ziehier de over den na de paradox het vereenigt.

Tegen dez gemaakt in v geschriften v Maar dit wer en Dr G. C. op de weerleg moet de man in deze conti zoo nauw bet dan die van a.h.w. een col met een niet door welke d beroerd gewe

Volmaakt i wens wie zon om het gaal lezer gemaak Dialectici. W voor hen, di Theologie. A raden om b hoofdstuk of organisme e wel gaven volten zin de 's-Gr.

De kwestie

Bij onderz rijke uitspra verhandeling (Uitgave N. Op blz. 28 het stuk der naar Kuype van Dr Dijk Op blz. 31 „De Voor al het gesch Zij is v de schei zijn.“

Verderop medewerkin creaturen v de eigen pl „zelfstandig Zijner hant Op blz. 33

„Zoo wor Gods de zeli

Is dat nu Men begrijp

Lasterpra

In „De W teur (J. J. nieuwe bla formeerd“), deze redact een eigen l pen, „die e Redactie-kr kamer van daar a l vooraansta vertellen“.

Tot zoove Men zegt op dergelij heb opzett laten, om a gehoorzaam

Maar het Daarom geschrijf, e havig erw staan, dat ook wel e als er zu jammer. M deze redac wat die zullen dus onwaar. Z de zaak b gen. Natu redactiege een geval

zijn op aarde
ten op aarde
te wekt, voor
s verkoren
e, tot zegen,

n en goeden,
chtvaardigen,
ade? Bedoelt
zegen? Doet
den evenzeer

chenkinderen
e vrucht, ten

daarbij ook
n bestaat in
van geslacht
iller hart, Hij
des menschen
stuurt zijnen
de hand des
ipr. 21:1.

goederen, van
in regen, van
t mogen deel-
genadegaven
id, voor niet-
ven van Gods
er we inzake
onverdiende
ste van Gods
e, maar ook
gevolgen voor
en raad dien-

eene genade"
beantwoord
enada scherp
e oppervlakte
illen afdalen

en stelt, met
en met het
zichtbaar en
Maar wie bij
wigheid ziet,
d ons bekend
t zoo spoedig
der iets ver-
erde, toen hij
wijsheid en
in Zijne oor-
t. 11:33. Ook
ve werken, o
kt; het aard-
En in eenen
oot zijn Uwe
i onvernünftig
verstaat dit
ruid, en alle
at zij tot in
-8. Aan den
denk dat gij
Lazarus des-
roost, en gij
gen met het
vrij begrijpen
ZIJNANUS.

he theologie.

loor Ds J. G.

maald tot het
volgt daarbij
Synode. Deze
ing der dwa-
bij gevolgd
oelen wordt
Gods Woord.
n, die leeren,
oorzoover en
n. Maar de
Satan toe-

lat de predi-
g, zoodat er
Zijn Woord
de dienaar
zeropen om

een geschie-
- en Nieuwe
tar Christus.
chrift is de
of van het

ote Paradox,
Gods wereld
t leert, dat
heid, recht-
n de Zijnen.
niet is een
duiding, dat
e, die ieder
eken. Maar
zijn gesteld

tot het eeuwig verderf, zonder dat hun verantwoorde-
lijkheid wordt opgeheven en dat de rechtvaardigen zijn
verordineerd tot het eeuwige leven en begiftigd met
geloof.

Tenslotte stellen de Dialectici, dat de rechtvaardiging
van den zondaar door het geloof en de heiligmaking
hem even goddeloos laten als te voren, met dit onder-
scheid van den wereldling, dat de geloovige weet, dat
hij goddeloos is en verwacht, dat God hem vergeven zal.
Maar de Heilige Schrift leert, dat wij gerechtvaardigd
zijnde door het geloof vrede hebben met God en dat de
goede ranken van den wijnstok Christus vruchten
dragen, ja gereinigd worden om nog meer vruchten
te dragen.

Ziehier de kern van h.g.n. boek, Hoofdstuk I en II
over den naam, de reactie, de Souvereiniteit Gods en
de paradox vormen a.h.w. de inleiding. Het stuk over
het verenigingsleven en de conclusie vormen het slot.

Tegen deze methode van behandeling is bezwaar
gemaakt in de pers. Men wil uitvoerige citaten uit de
geschriften van Prof. K. Barth e.s. en daarna de kritiek.
Maar dit werk is alreeds gedaan door Prof. K. Schilder
en Dr. G. C. Berkouwer, en velen wachten nog altijd
op de weerlegging daarvan door de Dialectici. Intusschen
moet de man onder de galery weten waarover het gaat
in deze controvers, waarbij de gereformeerde belijdenis
zoo nauw betrokken is. Welke methode is er dan beter
dan die van de Dordsche vaders? De schrijver geeft
a.h.w. een concept voor een uitbreiding van de Confessie
met een nieuw hoofdstuk: „Verwerping der dwalingen,
door welke de Nederlandsche kerken een tijd lang zijn
beroerd geworden”.

Volmaakt werk heeft de schrijver niet geleverd; trou-
wens wie zou dat kunnen doen? Hij zegt duidelijk waar-
om het gaat en zijn werk is vol citaten, die iedere
lezer gemakkelijk kan vinden in de werken van de
Dialectici. Wij bevelen h.g.n. werk dus van harte aan
voor hen, die geen vakstudie hebben gemaakt van de
Theologie. Alleen zouden wij den schrijver willen aan-
raden om bij een tweede uitgave van zijn werk een
hoofdstuk op te nemen over de ambten in de kerk als
organisme en als instituut. De Dialectici toch kennen
wel gaven (charismata), maar geen ambten, in den
vollen zin des woords.

's-Gr.

L.

De kwestie van betekenissen ook voor andere faculteiten.

Bij onderzoek vond een onzer lezers eenige belang-
rijke uitspraken: Prof. Dr. M. van Haften gaf eens een
verhandeling over: „Verzekering en Voorzienigheid”.
(Uitgave N.V. „De Standaard”).

Op blz. 28 e.v. behandelt hij — aldus onze lezer —
het stuk der Voorzienigheid en staat dit met verwijzing
naar Kuyper, Bavinck en „Om 't eeuwig welbehagen”
van Dr. Dijk.

Op blz. 31 staat o.a.:

„De Voorzienigheid omvat lo, de onderhouding van
al het geschapene enz.

Zij is voorts Gode medewerking welke
de schepselen handhaaft in hun eigen
zijn.”

Verderop — aldus nog steeds onze lezer — dat die
medewerking in verband staat met den arbeid, dien de
creaturen verrichten, en wel met den eigen arbeid, en
de eigen plaats, het eigen zijn en de zekere mate van
„zelfstandigheid”, welke de Schepper aan het maaksel
Zijner handen gegeven heeft.

Op blz. 32:

„Zoo wordt door de belijdenis van de medewerking
Gods de zelfwerkzaamheid der schepselen gehandhaafd.”

Is dat nu alles zuivere lucht? zoo vraagt onze lezer.
Men begrijpt zijn bedoeling.

K. S.

Lasterpraat van „De Wakker”.

In „De Wakker” van 29 October 1937 schrijft de redac-
teur (J. J. v. d.) S(chuit) te A(peldoorn) iets over twee
nieuwe bladen: het ééne van Ds Hennephof („oud-gere-
formeerd”), het andere van Prof. Hepp. En dan merkt
deze redacteur op, te kunnen begrijpen, dat Prof. Hepp
een eigen blad wilde hebben. Dat kan z.i. ieder begrip-
pen, „die eenigszins de situatie weet in den vroegeren
Redactie-kring van „De Reformatie”. Wat in de Redactie-
kamer van „De Reformatie” is verhandeld, en wie
daar stelselmatig is uitgewerkt, zouden
vooraanstaande mannen in ons vaderland U kunnen
vertellen.”

Tot zoover deze redacteur.

Men zegt wel eens: het is goed, even te wachten, vóór
op dergelijke lasterpraat geantwoord wordt. Welnu, ik
heb opzettelijk dezen redacteur eenige weken tijd ge-
laten, om zich in dit konkrete geval te bekeeren tot de
gehoorzaamheid aan het negende gebod.

Maar het heeft niet geholpen.

Daarom wijs ik, met verachting voor een dergelijk
geschrijf, en vooral voor de hardnekkigheid in de hand-
having ervan, thans deze leugen af. We kunnen ver-
staan, dat de „Wakker”-redacteur laat merken, dat hij
ook wel eens vooraanstaande mannen spreekt. Maar
als er zulke gevolgen van komen, is het bepaald
jammer. Niet alleen is het ietwat onverstandig, dat
deze redacteur op papier durft zetten (voor zijn lezers!),
wat die „vooraanstaande mannen” wel niet publiek
zullen durven schrijven, maar ook is het van a tot z
onwaar. Zoals andere vooraanstaande mannen, die bij
de zaak betrokken geweest zijn, zullen kunnen bevesti-
gen. Natuurlijk zullen ze het niet doen, want een
redactiegheime zullen zij niet schenden ter wille van
een geval van kwaadsprekerij in „De Wakker”.

K. S.

Een kerkkalender.

De Gereformeerde Kerk van Rotterdam—Delfshaven
herdacht deze week, dat vijftig jaar geleden (22 Decem-
ber 1887) „met algemeene stemmen besloten” werd
„over te gaan tot de afsnijding der Synodale Organisatie
van 1816 voor de geheele gemeente, en hiervan
kennis te geven aan Z. M. den Koning, den Burgemees-
ter van Rotterdam en aan de Kerkvoogden der Kerk
van Delfshaven”. Alsmede, „dat in deze Kerk alleen
in de bediening des Woords zullen optreden predikan-
ten, van een der doeleerende Kerken of van de Christ.
Geref. Kerk, en anderen, die daartoe opening hebben
ontvangen van een der Classes”. Aanwezig waren in de
vergadering, die aldus haar besluit notuleerde: Ds Lion
Cachet, consulent, h. t. praeses; A. J. Nijhuis, ouderling;
P. A. Hoff en J. Caesar, diakenen.

Nu heeft een commissie uit den Kerkeraad ter ge-
legenheid van dit herdenkingsfeest, een kalender aan
de gemeente aangeboden, met een opwekkend woord,
en een aangeboden offerkaart. De kalender is als maand-
kalender uitgevoerd; elk der twaalf bladen bevat een
suggestieve foto van een detail uit het kerkelijk leven,
met passende bijschriften, of een tekening. Ik heb er
met innig genoegen naar gekeken, en kan niet nalaten,
hier een enkel woord er aan te wijden. Belangstellenden
kunnen zich wenden tot het kerkelijk bureau, Van
Oosterzeestraat 17, Rotterdam—West.

K. S.

Copie van deze week.

Wegens het Kerstfeest, dat in dit nummer bijzondere
aandacht hebben zal, laten we ditmaal in deze rubriek
de gewone vervolgstaf achterwege.

K. S.

Een oud, altijd nieuw probleem.

Gerard Meerstadt: Ontworteld. — H. A. van
Bottenburg N.V., Amsterdam.

Herhaaldelijk wordt een zelfde gegeven in ver-
schillende boeken behandeld. Er zijn zelfs onder-
werpen, die een zoo sterke aantrekkingskracht be-
zitten, dat ze doorlopend zich een plaats zien
aangewezen in de literatuur.

Hiertoe behoort zeker wel de kwestie der op-
standige jeugd. En terecht. Van de oudste tijden
af heeft de jeugd zich verzet tegen de denkwijze
der ouderen, meenend dat de nieuwe tijd met de
overgeleverde zienswijze had afgedaan. Onder tal
van gezichtspunten kan dit onderwerp bekeken
worden en steeds zal het iets nieuws kunnen op-
leveren, omdat de oppositie telkens nieuw mate-
riaal kan aanvoeren. Niet het minst richt zich het
verzet tegen de godsdienstige overtuiging der oude-
ren. Steeds weer worden er aanvallen ondernomen
op het oude geloof, en dat zal blijven doorgaan,
omdat elke tijd meent af te kunnen rekenen met de
„aftandsche” godsdienstige begrippen, doch het ge-
loof zal nooit verdwijnen.

Het lijkt tamelijk eenvoudig, een boek te schrij-
ven, waarin de hoofdpersoon breekt met den gods-
dienst, waarin hij is grootgebracht. Men ziet het
immers, helaas, zoo veelvuldig, dat wel ieder voor-
beelden kent uit zijn omgeving. Maar toch is niets
haast zoo moeilijk, als het schijnbaar eenvoudige.
De literatuur toch ontleent zijn stof wel aan het
leven, maar neemt maar niet lukraak een geval,
om dat meer of minder uitvoerig te gaan beschrij-
ven. Er moet naar de diepte worden afgestoken.
Psychologisch moet zich het probleem ontwikke-
len, oorzaak en aanleiding moeten logisch ver-
bonden zijn, het oude milieu en de nieuwe toe-
stand dienen zoo gezien te worden, dat de lezer
uit het fictieve geval de werkelijkheid leert kennen.

De jonge, althans zooals men spoedig merkt nog
niet geroutineerde schrijver Gerard Meerstadt,
heeft in zijn boek „Ontworteld” een dergelijk ge-
val van opstandigheid beschreven. Zijn hoofdpersoon
is een jong, intelligent meisje, vriendelijk,
knap en flink in haar werk. Dat zulk een meisje
maar niet zoo haar geloof overboord gooit, ligt
voor de hand, en de schrijver laat dit ook zien.
Reeds als kind heeft ze zich geërgd aan de zon-
dagsviering van haar ouders. De dag, die voor de
buurkinderen een feestdag is, werd haar een regel-
matige kwelling, door het verbod buiten te spelen.
Wat haar in de plaats daarvan gegeven wordt,
blijkt echter niet. Wel worden de ouders steil ortho-
dox genoemd, maar het leven in den huise-
lijken kring wordt ons onthouden. Het begin teekent
alleen een vader, die niet met zijn volwassen
dochter spreekt, maar haar onder vage dreige-
menten zijn wil steeds oplegt. Als het meisje zich
dan ten slotte openlijk daartegen gaat verzetten,
en ronduit bekend dat ze niet langer wil huichelen,
maar eerlijk wil doen, wat haar hart haar ingeeft,
gebeurt er niets. De zachte moeder, tegenbeeld van
den strengen vader, staat geheel buiten het ziele-
leven van haar kind. Wel lezen we later het ver-
slag van een huisbezoek. Een onsympathieke
ouderling, die zijn eigen huis niet wel regeert,
trapt met de laarzen van zijn cliché-argumenten
de laatste sprankjes liefde voor het onderlijk ge-
loof uit, terwijl een goedige dominee daar zonder
een woord te spreken bijzit.

Deze beschrijving doet onrecht aan het oude,
godsdienstige milieu, daar alleen het leelijke naar
voren gebracht wordt en het ware, levende ge-
loof, dat zooals later blijkt in de ouders zeker
aanwezig is, niet aan het woord komt. Dit komt
vermoedelijk hierdoor, omdat de schrijver te veel
vertelt, het gebeuren niet laat zien. Het geheele
boek door is dit een groot bezwaar. Ingrijpende
gebeurtenissen beleef men niet, maar deze wor-
den, als ze allang voorbij zijn, even aangeroerd.
Daardoor heeft de handeling een zeer springend
verloop. Telkens hooren we weer iets van de
hoofdpersoon tusschen lange passages in, die met
haar niets te maken hebben.

Het meisje heeft n.l. op een breedvoerig vertelde
fietsocht, waarvan alle onbelangrijke voorvallen
breed uitgemeten worden, een ongeluk. Ze wordt
thuisgebracht door een jongen man, en ieder be-
grijpt wel, wat het gevolg daarvan zal worden. Nu
wordt het milieu van dien jongen man beschreven,
omdat het arbeidersmeisje straks zal komen in de
luxe omgeving van een groot-industrieel. Elk der
leden van deze voorname, wereldsche familie
wordt ten voeten uit geteekend. We zien alras, dat
achter dien uiterlijken voorspoed een wereld van
leed verborgen is, en dat het flinke arbeiders-
meisje geen slecht figuur zal slaan in deze familie,
waartegen ze natuurlijk opziet. Maar op hun beurt
wordt de fabrikantenfamilie weer met opgetrokken
neus aangekeken door een aangetrouwde adellijke
familie. Dit adellijk gezin, weer maatschappelijk
hooger, verbijgt nog meer verdriet achter stil-
zwijgende voornaamheid. De ongenaakbare freule
moet het lijdelijk aanzien, dat haar man meer voelt
voor de proletarische fabrikantendochter, dan voor
haar ouden adel. Zij kan er zelfs niets aan doen,
dat beiden een tocht maken per auto naar Zwit-
serland. Dit spelen van kat en muis leidt wel is
waar niet tot wettelijke onttrouw, maar laat toch
goed gevoelen, dat de huwelijksopvattingen in de
hoogere standen niet streng zijn, ondanks het cor-
recte uiterlijk.

Deze tocht heeft plaats, als ook de hoofdpersoon
met haar rijken man op de huwelijksreis is in
Zwitserland. Beide paren doen ervaringen op, maar
komen niet met elkaar in aanraking, zoodat de
lezer zich afvraagt, waarom die samenloop dan zoo
uitvoerig verteld wordt. De tocht van het niet-
getrouwde paar wordt zelfs met veel meer wo-
orden beschreven, tot de thuiskomst toe zelfs. Onder-
tusschen is de freule bij haar ouders thuis en ziet
de schrijver kans ook nog even, neen lang, het
ongelukkige leven van die ouders te beschrijven.

Het in Zwitserland door ons achtergelaten
paartje ontmoeten we pas weer, nadat ze al maan-
den lang thuis zijn. Van hun leven geen woord.
Alleen wordt ons duidelijk, dat de jonge vrouw
heel erg ziek is geweest, en dat ze toen veel heeft
nagedacht over haar leven, maar wat dat is, komen
we niet te weten. Ze zal haar ouders weer eens
opzoeken. Nu neemt de schrijver de kans waar,
deze oudjes te tekenen in hun geloofsworsteling.
Nadat we zooveel leed, ellende en ongeluk hebben
gehoord van rijken en armen adel, is het een
verademing, als tegenstelling, het innerlijk leven
van deze eenvoudigen te zien en mee te leven.
Want hier is de schrijver op zijn best.

De geloofsstrijd van den vader, die achter zijn
harde woorden en slappe houding gebrek aan ge-
loof in de verbondsbloofte ziet, is goed beschreven.
Nu blijkt, dat deze menschen, in hun eenvoudige
levensomstandigheden, nog niet het slechtste deel
hebben. Hun leven heeft inhoud, en ondanks hun
vele en groote fouten, waarde. Zij zien tot hun
vreugde, dat God hun dochter niet heeft losge-
laten, die zij loslieten en dat zij „thuis” zal komen
„als het God belieft”.

De opzet van dit boek is daarom goed, maar de
compositie is heel zwak, ontbreekt soms geheel.
Het is den schrijver niet gelukt, de verandering
bij de jonge vrouw psychologisch uit te werken.
Haar leven blijft te vaag, omdat te schrill geteekend
is het contrast tusschen de drie families. Twee
daarvan, die nu een groot deel van het boek vul-
len en zelfs tamelijk scherp naar voren komen,
hadden met een enkele lijn kunnen worden ge-
schetst. Doch hier juist zijn dikke lijnen — te dik
zelfs — getrokken, terwijl het beeld van de hoofd-
figuur in stippellijnen is aangegeven. En de gapin-
gen tusschen de punten, het verzwegen deel, blijkt
voor den ontwikkelingsgang niet het onbelangrijk-
ste geweest te zijn.

De schrijver heeft zich uitgeput in detailteekening,
die dikwijls goed is, waardoor de draad van
het verhaal telkens aan zijn handen ontglipt.

Meerstadt toont een vlotte pen te bezitten, waar-
door hij, met meer zelfcritiek, stellig een goed
boek kan schrijven.

„Ontworteld” zal door weinig-kritische lezers
met genoegen gelezen worden, maar daar moet de
schrijver niet op speculeeren. Ingrijpende proble-
men, als hij heeft aangenaemd, verdienen een be-
zonnen behandeling, en, me dunkt, de schrijver
kan die wel geven als hij zich daarop concentreert.

Gr.

H. S.